

Assalt a llei parada

La crisi serveix d'excusa a una part de la classe política per a atiar el discurs recentralitzador. Paral·lelament, les darreres iniciatives legislatives del govern Rajoy van construir els fonaments jurídics per a subjugar les comunitats autònomes. Mentre la llei d'estabilitat financera obre la porta a la intervenció d'una autonomia per part de l'estat, la llei de transparència i bon govern fa que el consell de ministres pugui destituir el president de la Generalitat.

I magineu-vos que el 9 d'Octubre engegueu el televisor. A Canal 9 expliquen que al matí ha tingut lloc la tradicional processó cívica. Però entre els qui hi han participat no hi ha el president de la Generalitat ni cap dels consellers que formen el seu equip. En compte d'ells, hi ha un senyor amb camisa i corbata molt ben plantat, però que no parla ni pruna de català i que, de fet, no sap exactament

Palau de la Generalitat de Catalunya.

per què aquell dimarts al matí ha hagut de desatendre els seues afers al Palau de la Generalitat. Al capdavall, un senyor madrileny enviat des del Ministeri d'Hisenda que arriba amb AVE cada dilluns al matí a València amb el mandat d'endregar els comptes públics no té cap obligació de saber que aquell dia els valencians commemoren l'entrada a la ciutat de Jaume I. Són el deute públic i l'objectiu de dè-

ficat, que el preocupen. La faramalla commemorativa és cosa menor.

L'episodi de la substitució del president de la Generalitat –la persona que segons l'article 28 de l'Estatut d'Autonomia “dirigeix l'acció del Consell, en coordina les funcions i ostenta la més alta representació de la Comunitat Valenciana”– podria semblar ben estrafolari si no fora perquè aquestes últimes setmanes el govern Rajoy ha posat els

fonaments jurídics perquè s'arribi a una tal situació. La hipòtesi de la intervenció, fins ara esmentada en cercles de la Moncloa sense concretar-se'n gran cosa, ha pres cos gràcies a l'aprovació de la Llei Orgànica d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera (LOEPSF). La llei, que va entrar en vigor dimarts passat, és una mena de calaix de sastre legislatiu que, sota l'excusa de "reforçar la disciplina fiscal de totes les administracions" i acontentar Brussel·les, deixa via lliure perquè una comunitat autònoma siga intervinguda per l'estat. Aquesta no és l'única novetat legislativa que obri les portes a un assalt en tota regla a l'autonomia dels territoris. L'avantprojecte de la llei de transparència i bon govern, ara en tràmit d'aprovació i que ha estat celebrada pels avanços que implica en matèria de transparència, ha estat utilitzada pel legislador per a reforçar la capacitat interventora de l'estat sobre els governs autonòmics. En concret, la llei atorga al consell de ministres potestat per a destituir el president de la comunitat autònoma i qualsevol dels seus consellers. Aquesta legislació és "com el nomenament i la destitució dels alcaldes durant el franquisme", adverteix Julio Tejedor, professor de dret administratiu de la Universitat de Saragossa. I afegeix: "Tenim davant una involució encoberta i en profunditat de determinats aspectes estructurals del model d'estat."

Recentralitza, que fa fort! "L'estat autonòmic és caríssim i es crea per a tractar d'integrar millor Catalunya i el País Basc en el conjunt d'Espanya, cosa que, a més, no s'ha aconseguit. En canvi, a la resta se'ns ha encarat molt la prestació de serveis." Això ho deia fa uns quants dies Esperanza Aguirre, en una entrevista radiofònica. Aquests darrers mesos, la presidenta de la comunitat de Madrid s'ha convertit en una de les capdavanteres de la causa a favor de la recentralització, un corrent que a la capital espanyola –però també a la resta de l'estat– ha anat guanyant adeptes a mesura que avançava la crisi. L'entramat administratiu autonòmic i l'autogovern, segons aquesta tesi, són un caprici de nou-ric que una economia de guerra no pot permetre's. Millorar l'eficàcia i de l'administració, evitar

duplicitats, aprimar l'administració, demana –segons aquesta tesi– erosionar, si no directament laminar, la legitimitat de les institucions pròpies. Les comunitats autònomes, díscotes i malbaratadores, requerien un correctiu. I el correctiu, avalat per Brussel·les, ha arribat per la via de la llei d'estabilitat pressupostària i financera. Una llei que nuga de peus i mans els governs autonòmics, amb una severitat desconeguda fins ara.

La LOEPSF, que va entrar en vigor el dia 1 de maig, atorga a la disciplina i el rigor fiscal la categoria de principi rector en la gestió de totes les administracions. De manera que obliga totes les administracions públiques a tenir dèficit zero des del 2020, any a partir del qual el deute públic no podrà superar el 60% del PIB. Per a les administracions públiques, la llei preveu una colla de mesures coercitives que poden originar, en darrera instància, la intervenció d'una comunitat autònoma, tot emparant-se en l'article 155 de la Constitució espanyola. Aquest article diu expressament que "si una comunitat autònoma no complira les obligacions que la Constitució o altres lleis li imposen, [...] el Govern [...] podrà adoptar les mesures necessàries per a obligar-la [la comunitat autònoma] al compliment forçós de dites obligacions o per a protegir el mencionat interès general." Al capdavant, doncs, la LOEPSF dóna cos al fantasma de la intervenció que aquestes darreres setmanes havia tret a passejar el ministre Cristóbal Montoro.

La intervenció és, amb tot, l'últim extrem d'un procediment més llarg, marcat per la tutela que l'estat exercirà sobre les comunitats autònomes. La llei estipula que les comunitats autònomes hauran de presentar els pressupostos al ministeri. En cas que alguna comunitat no presente, no aconsegueixca o incompleixca el seu pla econòmic-financer, la LOEPSF dóna 15 dies per a aprovar un acord de no-disponibilitat de crèdit amb la finalitat de resoldre els desajustos. A més, haurà de constituir un dipòsit equivalent al 0,2% del seu PIB, una mena de multa econòmica als incomplidors. En cas que les noves mesures proposades per la comunitat autònoma no resulten suficients, el govern tindrà potestat per a enviar, sota la direcció del Ministeri d'Hisenda, una comissió d'experts a la qual s'haurà

Qui gasta què?

Els altaveus mediàtics de la dreta –i no tant a la dreta– s'han encarregat d'esbombar la idea que és en la "irresponsable" gestió exercida a les comunitats autònomes que resideixen els dubtes que Brussel·les i els mercats financers tenen d'Espanya. De Madrid estant, molts portaveus de la Moncloa han vist en la recessió una oportunitat d'avaluar els atàvics anhels centrípets de la capital espanyola. I tot això malgrat que les xifres no els donen la raó, com recordava la setmana passada a València l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE). "A diferència del que s'intenta traslladar des del govern d'Espanya, les comunitats autònomes no són les responsables principals dels problemes de dèficit i endeutament del sector públic espanyol", va argumentar Francisco Pérez, director de l'IVIE, durant la presentació d'un estudi a propòsit del sistema deficient de finançament dels valencians. Segons les dades aportades, el deute públic espanyol ha crescut des del 2007 de 29 punts sobre el producte interior brut. El 79% d'aquest increment correspon a l'administració central, i el 19,5% a les comunitats autònomes. Pérez va recordar, a més, que la responsabilitat de les competències en sanitat i educació afegida a la disminució en la recaptació d'impostos formen una tempesta perfecta que complica la situació dels comptes públics autonòmics.

de "facilitar qualsevol dada, informació o antecedent respecte a les partides d'ingressos o despeses". D'acord amb la llei, la comissió presentarà una proposta de mesures que "seran de compliment obligat per a l'administració incomplidora". En el cas que el president d'una comunitat autònoma es negue a aplicar el paquet de mesures, la LOEPSF in-

Puerta de Alcalá, de Madrid.

voca l'article 155 de la Constitució espanyola, és a dir, l'article que preveu la intervenció d'una comunitat autònoma per part de l'estat.

Per a Julio Tejedor, professor de dret administratiu de la Universitat de Saragossa, aquesta llei “marca un punt d'inflexió”. “S'ha obert el meló de la intervenció, que fins ara no s'havia presentat mai en aquests termes. L'excusa és la crisi, però aquesta llei té un llarg recorregut”. Segons Tejedor, l'article 155 es va incorporar l'any 1978 a la Constitució com una salvaguarda de l'estat per a intervenir al País Basc (Manuel Fraga va arribar a proposar que es recorreguera a aquest article per a combatre més eficaçment el terrorisme). Però mai no s'havia utilitzat ni se li havia donat la importància legislativa que rep de la LOEPSF. “La gran novetat –apunta Enoch Albertí, catedràtic de dret constitucional de la Universitat de Barcelona– és que per primera vegada es treu la pols d'aquest instrument del 155. La llei concreta en l'àmbit pressupostari i financer el mecanisme d'execució forçosa que ja estableix la Constitució”. Albertí recorda que la intervenció és una possibilitat que “ja era a la Constitució alemanya del 1949, i a l'anterior, la de Weimar, que va fer servir Hitler per a intervenir el govern de Prússia, si bé no es poden fer comparances històriques. És un instrument que no és estrany en estats federals, però que té molt mala premsa

i s'ha fet servir poquíssimes vegades”. Per a Albertí, l'aprovació de la llei respon a un discurs en què “es posa en dubte l'estructura de l'estat i la utilitat de les comunitats autònomes”. Ara –apunta–: el nou text legislatiu, que vol acontentar els requeriments d'Europa, “restringeix l'autonomia financera i pressupostària de les comunitats autònomes i els ajuntaments, però també de l'estat”.

Per a Vicent Soler, degà d'economia de la Facultat d'Economia de la Universitat de València, el fet que s'obriga la porta a una intervenció és “un atemptat contra l'autogovern”. “El problema és el dogma de la consolidació fiscal que ha envaït Brussel·les i el seguidisme que en fa Madrid”, diu. I afegeix: “No pot ser que per causa de la crisi es passe per damunt de tot, també d'un model d'estat que consagra l'existència de les autonomies.” En la mateixa línia s'expressa Julio Tejedor, professor de la Universitat de Saragossa. Per a ell, “pràcticament es rectifica de sotamà l'esquema institucional i autòmic” i

“De sotamà, es va rectificat l'esquema autòmic”, diu Julio Tejedor

es posa en qüestió el repartiment competencial que emana de la constitució, amb lleis –tant en educació com en sanitat com en matèria pressupostària– que envaeixen el terreny autòmic. “La LOEPSF formula una colla d'exigències en el compliment de l'estabilitat pressupostària que permeten a les autoritats centrals de retallar en àmbits competencials autònoms o compartits amb les comunitats autònomes. Si la competència és autònoma, és l'autonomia que hauria de decidir si retalla o no retalla”, diu.

Una rebel·lia impossible. El contingut de la LOEPSF no és l'únic en matèria competencial que preocupa Tejedor. Segons que explica, l'avantprojecte de llei de transparència i bon govern ha estat utilitzat pel govern espanyol com a subterfugi per a fer possible que el consell de ministres destitueca presidents de comunitats autònomes que es neguen a aplicar la llei d'estabilitat pressupostària i financera. L'article 25 de la llei de transparència estipula com una “infracció” que els responsables públics no s'atinguen a la disciplina que emana de la llei de LOEPSF. I a l'article 27 estableix com a possible sanció “la destitució en els càrrecs que ocupen”. “Això és una barbaritat ja que obri la porta perquè el consell de ministres pugui destituir el president i els consellers elegits pel parlament autòmic”, creu Tejedor. “S'adoba el terreny per a un conflicte institucional terrible –apunta aquest expert en dret administratiu–. Imaginem-nos que Catalunya no compleix els objectius de dèficit; el govern central aplica el procediment de la llei d'estabilitat; però el govern català es nega a proveir el 0,2% del PIB perquè considera que eixos diners li fan falta. Aleshores no es podria descartar que li obriren el procediment d'intervenció, però alhora també s'obriria el procediment sancionador que podria acabar en destitució. Això seria absurd i socavaria l'ordre constitucional i el principi democràtic.” Precisament és a Grècia que es va inventar la democràcia. I és Grècia que l'han haguda d'intervenir. Qui serà el següent?

Violeta Tena